

Kurdisches Roulett

BERN, 13/04/2007 --- Tirajı günde 146 bin olan *Neue Zürcher Zeitung*'un 13 Nisan 2007 tarihli sayısında, Wolfgang G. Schwanitz imzasıyla ve yukarıdaki başlık altında yayımlanan haberyorumun çevirisi şöyledir:

KÜRT RULETİ

Irak'ın İktidar Oyunları İçinde Bir Azınlık

Kürdistan, bir zamanlar Osmanlı İmparatorluğunun bir eyaleti idi. Bölgede ulus-devletlerin oluşumu sürecinde Kürtler farklı devletlerin sınırları içinde kalakaldılar. Kendilerini Türkiye, İran, Suriye ve Irak'ta buldular. Bağdat tren yolu bundan böyle Kürtlerin o tarafta veya bu tarafta yaşayacağını belirleyen bir çizgi misali Türkiye ile Suriye'yi birbirinden ayırdı. Artık her devlet kendi Kürt politikasını uyguluyordu. Bu politika çoğunlukla Sünni Kürtlerin Ermenilere ve bölgedeki diğer azınlıklara karşı kullanılması anlamında idi. Dahası bölge devletleri sıklıkla Kürtleri "beşinci kol" olarak kullanarak, komşu ülkeleri "içten fetederek" yönetmeyi hedefliyorlardı. Diğer taraftan Kürtler de milli umutlar besliyordu. Kürtler neden bir devlet kuramamışlardı? Bunun nedenlerini Kerkük doğumlu Awat Asadi Münster Üniversitesinde Kürt tarihi konusundaki doktora çalışması ile ele alıyor ve Irak tarafını baştan sona gözler önüne seriyor.

Bağımsız Devlet veya Özerklik

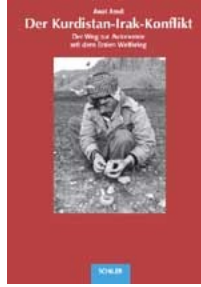
Asadi'nin Bonn Navend - Kürt Araştırmaları Merkezinde yaptığı aydınlatıcı açıklamalara göre, Kerkük'teki Şeyh Mahmud Berzenci'nin başkanlığındaki ilk Kürt Hükümeti, I. Dünya Savaşı'nın sonuna doğru İngiltere'den Kürdistan'ın özgürlüğe kavuşturulacak ülkeler listesine alınmasını rica etmişti. Yeni bir ulus devlet düşüncesi yaygınlaşıyordu. Ancak İngilizler Irak Kürtlerine sadece özerklik hakkı tanıdılar.

Birleşmiş Milletler Kürt bölgelerin Irak'a bağlanmasına onay verdi ve buna dayanarak Irak, Kürtlerin diğer bütün hedeflerini ayrılıkçılık olarak addetti. İngiltere tarafından kurulan monarşi 1958 yılında sona erdiğinde çözümsüzlük hala devam ediyordu. Kürt lider Mustafa Barzani sürgünde bulunduğu Sovyetler Birliği'nden vatanına geri döndü. Kürtler bazen Moskova'daki, bazen Kahire'deki idollarını örnek aldıkları dönemde, bölgede kimi zaman liberalleşme kimi zaman küçük çapta savaşlar hasıl oluyordu. Iraklı Kürtlerin 1964 yılında Anayasa tarafından tanınması ise sadece kağıtta kalmıştı. Onların bir sonraki arzusu artık özerklik idi.

Bağdat'taki merkezi hükümetin zayıf, dağlarda ise Kürtlerin askeri açıdan güçlü olduğu dönemlerde, Araplar Kürtlerle olan ilişkilerinde daha vaadedici idiler. Ancak Bağdat güçlü konumdayken ihtilaflar yine alevleniyordu. Dış dünyadaki gelişmeler buna benzer idi. İran da, Iraklı Kürtleri sıkça kendine bağlamaya çalışıyordu. Mesela Bağdat Şattül Arap sınırı konusundaki mutabakata uymadığında Tahran hemen Kürt kartını oyuna sürüyordu. Konuşan, sadece abes sözler söyleyen diller değil, aynı zamanda silahlardı da.

Resmi olarak hiçbir Kürdün olmadığı, sadece "dağ Türklerinin" bulunduğu Türkiye de bundan etkileniyordu. Asadi, Kürtlerin Irak'ta başarısız olmalarının komşu ülkelerin menfaatine olduğunu, hepsinin kendi Kürtlerini manipüle etmek için müşterek bir politika güttüklerini söylüyor.

Tabii ki Kürtler de kendi çıkış yollarını aradılar. Molla Barzani eğer Anglosaksonlar onların geleceğiyle ilgilenmezlerse, komünistlerden yardım isteneceğini çok kez vurgulamıştı. Kürt liderler iktidar politikasında riskli bir poker oynuyorlardı. Amerikalılar ise kendilerini müttefiklerine karşı yükümlü hissediyordu - yani önceleri desteği Irak'a sunuyordu; sonra Irak'ın Moskova'ya yönelmesi ile, bu destek İran ve Türkiye'ye sunuldu-.

Katliamlar ve Kazanımlar arasında

Kısa bir süre sonra Ahmed Hasan el Bakr yönetimindeki Tikritli Sünnilerden oluşan Baaslılar iktidarı ele geçirdi. Ahmed Hasan el Bakr 1960'lı yılların sonlarına kadar değişik üst düzey görevlerde bulundu ve Kürt gruplarını birbirine karşı kullandı. Kürtlerin petrol alanlarına giriştikleri büyük saldırılar Bağdat'ı alarma geçirdi ve böylece Kürtçe, ülkenin ikinci resmi dili olarak kabul edildi ve başka haklar da tanındı. Bu hakların tanınmasında Saddam Hüseyin ve Tarık Aziz gibi genç arap sosyalistleri rolü olmuştur. Devlet Başkanı el Bakr 1970 yılında Kürtlere Erbil ve çevresini kapsıyan bölge için özerklik sözü verdi. Asadi bu anlaşmadaki gizli anlamları ve açıkları ifşa ediyor. Asadi'nin işaret ettiği gibi, taraflar arasındaki güvensizlik oldukça büyüktü. İlan edilenle özerklik ile gerçekteki özerklik arasındaki uçurum büyüydü. Rejimi sarsan şeylerden biri de Kürtlerin namı ve şanı idi. 1973'te İsrail'e karşı savaş başlayınca Irak birlikleri uzaklarda muharebelere gittiklerinde, Kürtler Irak'ın merkezi iktidarına saldırmayı denediler. Asadi'ye göre, onları İsraililerin tavsiyesine uymaması konusunda uyaran ABD Dışişleri Bakanı Kissinger oldu.

Bunun ardından Bağdat Rus silahlarıyla Kürdistan'da bir savaşa girişti. İran Kürtlerden yana oldu. Asadi bunun Kürtleri bağımlı hale getirdiğini söylüyor. Sonra Tahran ile Bağdat anlaştı: Irak'ın sınır çizgisiyle ilgili tavizlerine karşılık İran da Kürtleri derhal yarı yolda bıraktı. Kürtlerin Amerikaya yaptığı destek çağrıları sonuçsuz kaldı. Saddam tek başına iktidara geldiğinde ve İran'a karşı savaş açtığı anda durumları daha da kötüye gitti. Ölümcül bir oyuncak haline geldiler. Bağdat onlara karşı zehirli gaz kullandı. İlk 1991 yılında BM güvenlik bölgesinin kurulması ve yapılan son savaşta Saddam'ın düşürülmesi Özerk Kürt Bölgesi'ne vesile oldu. İngiliz kaynaklarından oldukça iyi bir şekilde faydalanan yazar, kitabının yeni baskısında Alman belgelerinden de faydalanabilse iyi olur. Awat Asadi ufuktaki gümüş şeritli Kürt ulusunun bir parçasını temkinli bir şekilde değerlendiriyor.

[Wolfgang G. Schwanitz](#)

Awad Asadi: Kürdistan-Irak İhtilafı. I. Dünya Savaşı'ndan bu yana özerklik yolu. Hans Schiler Yayınevi, Berlin 2007. 526 sayfa, 58 İsviçre Frankı.